

Krzysztof Dybciak

"Karta z dziejów zdrowego rozsądku,
czyli o fizjonomice w literaturze",
Józef Bachórz, "Teksty" nr 2 (1976) :
[recenzja]

Biuletyn Polonistyczny 19/4 (62), 110

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

(1) BACHÓRZ Józef: Karta z dziejów zdrowego rozsądku, czyli o fizjonomice w literaturze. "Teksty" 1976 nr 2 s. 86-105.

Tradycja fizjonomiki, poglądu upatrującego ściśle zależności między fizycznymi i psychicznymi cechami człowieka, sięga starożytnej Grecji, rozwija się w czasach rzymskich i średniowieczu, a wielki jej renesans obserwuje się w czasach Odrodzenia. Oświecenie przyniosło najpełniejszą teorię fizjonomiczną pastora J.K. Lavatera. Zagadnienia fizjonomiki rozważane były również w XIX wieku (Gall, Lichtenberg), przenikały do potocznego myślenia, zaznaczały swój wpływ w literaturze (technika prezentowania postaci w powieści realistycznej). Poszukiwania literackie XX wieku ograniczają znaczenie doktryny na rzecz rozwijającej się ówczesnie psychofizjologii. Jedynie w tradycyjnej prozie naszego stulecia przetrwały fizjonomiczne portrety postaci.

BP/62/1

K.D.

(1) BURKOT Stanisław: O pojęciu pokolenia raz jeszcze. "Miesięcznik Literacki" 1976 nr 7 s. 34-42.

Autor proponuje zastąpienie używanego w krytyce i literaturoznawstwie terminu "pokolenie" terminem "formacja intelektualna". Próby interpretacji rzeczywistości literackiej poprzez kategorię pokolenia wskazują na nieprecyzyjność znaczeniową pojęcia i faktyczną jego nieprzydatność w opisie rzeczywistości. "Formacja intelektualna" próbuje łączyć różne, dotąd wypracowane, a odrębnie funkcjonujące, treści związane z terminem "pokolenie", oznacza "wspólnotę i krążenie podstawowych idei, mitów i konwencji, określa sposoby myślenia i przeżywania w danym okresie, definiuje typ wyobraźni, jakość i kierunek interpretacji człowieka jako jednostki biologicznej, społecznej i historycznej". Może zatem stanowić podstawę podziałów literatury, obejmujących całość zjawisk, uwzględniających istotne przeobrażenia decydujące o jej kształcie.

BP/62/2

J.Ł.